

prav imenovati, ter so tako pomen na besedo prenesli. Če pa otrok kakšne besede ne razumê prav na tanko, pojasnil se mu bo besedni pomen, kadar jo večkrat sliši med drugimi besedami.

Nekteri pravijo, da razlaganje zaumkov veliko pripomore, da se pamet izobražuje in jezik omikuje. To je sicer res, vendar pa vendar bolj za odrasčene, kakor pa za otroke po ljudskih šolah. Pri branji naj se le toliko stori v pojasnjenje razumka, kolikor je potreba, da se v zvezi z drugimi besedami razumê. To se pa večidel iz branja dà povzeti, kaj beseda v kakem stavku pomeni. Če bo tedaj otrok besedo umel, bo razumel tudi reč; na to se pa mora v ljudski šoli posebno gledati. Ako se pa beseda sama za se iz celega stavka posname, in njen pomen na vse strani razjasnuje, to otrokove misli preveč od zapopadka v branji odtegne, da se reč tako serca ne prime in manj umê.

Naj boljši pa, se vé da, je to, če se otroci tako podučujejo, in je berilo tako osnovano, da ga otroci sami razumejo, in da jim ni treba veliko pomagati. V to pa pripomore ne le poduk v branji, ampak ves poduk. Ako se pri vsakem predmetu, naj bo že ktero koli, veselje do učenja budi, in vse duševne moči primerno in lepo vadijo, se to tudi pri branji pokaže, in v tem pomenu je pač resnično, da po branji se šola more poznati.

(Dalje prth.)

Iz zgodovine kerščanske ljudske šole.

(Dalje.)

Karol prigovarja duhovnikom, da bi se posluževali namesto latinskega jezika, katerega so tačas še skoraj povsod razumevali, rajše navadnega ljudskega jezika, posebno kadar bodo otroke v kerščanskem nauku podučevali, in po njegovem prizadevanju so dobili Nemci svoj prvi katekizem. Nagovarjal je svobodne, da naj si v čast štejejo boljšega izobraženja iskati, in pri poskušnjah grajal je lene sinove imenitnih staršev, hvallil pa pridne otroke ubogih, ter zagotavljal, da imenitnost rodinsko in lepoto on malo čisla, in ako bodo tako zanikerni, ne morejo od njega ničesar pričakovati.

Ker je pa tu in tam primanjkovalo sposobnih učiteljev, skerbela je Karol, da se jih je veliko pripravnih spodredilo, ter

je poklical učene iz vsega sveta v svoje dežele in razpostavil po katedralnih in samostanskih šolah. Ukazal je tudi, da naprej ne more mašnik postati nihče, kateri bi ne bil v šolskih predmetih dobro izurjen.

Ker se je pa bil Karol prepričal, da njegovo ljudstvo ne bo poprej varno, dokler ne bo po vsih straneh kristjanov za sosede imelo, trudil se je kerščansko vero med nejeverniki v okolici svoje države razširjevati. Ta misel ga je toliko bolj spodbadala, ko je rimski cesar postal; močen varh in zvest branitelj hotel je biti kerščanski cerkvi. Iz tega namena je tudi Saksonce k kerščanski veri spreobernal; le škoda da se je s silo zgodilo, in so tako vero le po zunanjem spoznali, v serce pa je niso sprejeli. Sadú svojega truda, ko je vstanovil po Saksonskem škofijske sedeže in samostane, ter združeval z njimi šole, Karol ni vidil, potomstvo pa ga je vidilo ter povzdigovalo blagega vertnarja. Tudi v Hispanijo so prišli Karolovi vojaki, ter si privojskovali dežele in ljudstva. Gotovo da so pod frankovskimi knezi se povzdignile škofije, samostani ter šole. Propadli so tudi ropazeljni Avari v izhodu njegovi moči. Potisnili so jih unkraj Tise, in tako so mogli prepustiti velik del svojega kraljestva Karolu. Prišli so pa tudi pri tej priložnosti Slovenci zvezani z Avari pod frankovsko oblast, ter zgubili svojo narodnost; narod je ubogal potem, ko je cvet junakov popadal pod silnim mečem. Kerščanska vera pa odsihmal ni več zginila iz naših krajev, ter širila se je iz Akvileje dalje po Slovenii. Sploh pa je znano, da se imamo mi kranjski Slovenci, kar omiko zadene, več Talijanom zahvaliti kakor Nemcom.

Veliko teh zaslug se mora pa vendar prištevati cerkvi in visoki duhovščini po frankovskem kraljestvu, kar se že tudi očitno spozná iz naprave kapitularjev, kakor smo popred omenili. Goreči škofje pa niso bili s tem zadovoljni, da so po državnih zborih spregovorili tehtno besedo v prid ljudske izreje; spregovorili so jo tudi po svojih škofijah. Tako je pobožni škof orleanski Theodulf (l. 394.) oestro zapovedal, da naj duhovniki po grajščinah in vaseh pridno šolo učé, in je prepovedal učenikom, kaj drugega za plačilo jemati, kakor prostovoljne darila, katere jim starši iz ljubezni podaré. Škofijski shod v Mogunciji l. 813. zapové, da naj vsi starši svoje otroke v šolo pošiljajo ali v samostane ali pa k duhovnikom, in da naj duhovniki vsakega, če ne drugače, pa s strahovanjem priženejo,

da se bo očenaša naučil. Kmali po smrti Karola Velikega pa zapové papež Evgeni II. v rimskem shodu (l. 826.) da naj se ustanovi pri vsaki škofiji cerkvi šola, kjer se bo razlagalo sv. pismo, pa tudi po vseh farnih soseskah veška šola. Dasiravno je pa ta ukaz veljal morda le za Laško ali pa celó le za papeževe dežele, vendar nam le očitno priča, da je sv. cerkev zmiraj skazovala se zvesta mati šoli, in da je tudi v tistih časih skerbela za svojo hčer, ko si jo naj mogočnejši knez izvolil je za svojo ljubljenco.

(Dalje prih.)

Kratek obris godbine povestnice.

(Dalje.)

Do tega časa je bila edina skerb skladateljev, bolj in bolj izobraziti harmonijo t. j. mnogoglasje. Melodija ali redoglasje se je čisto zanemarilo, in je bilo ravno po šegi Palestrinove pisave propadu blizo. Enoglasno petje ni imelo nikakoršne veljave, le mnogoglasno se je gojilo in čislalo. Posvetna glasba je bila popolnoma propadla. Zdaj pa se je harmonija polastila tudi posvetne glasbe. Madrigale, t. j. lirične pesmi so začeli na mnogoglasne napeve prepevati, in l. 1540. so bile skladbe te verste splošna šega. Po ti poti pa se je posvetna godba močno olikala in na visoko stopnjo povzdignila. Ze od 14. stoletja začeni se je vedno bolj širila ljubav za gledoi gre, ki so pri svečanostih vsake verste posebno na dvorih zgornje italijanskih knezov neopustljiva šega postale, sklenjene večidel s petjem in plesom. Take igre pa so bile začetek nove dobe za godbino razvitje, za veselo razvitje, kakoršnega bi po drugi poti nikdar dosegla ne bila. Začele so se

Spevoigre (Oper).

Perve muzikalno-dramatične predstave so bile tako imenovane „misterije“, t. j. dramatične predstave kake povesti iz sv. pisma. Neka družba romarjev je l. 1380. v Parizu kralju Karolu VI. tako igro igrala, namešano s petjem, ki je bila neki sprejeta z neizrekljivim veseljem. Ta družba, ki so jo pozneje imenovali „brate Kristusovega terpljenja“ (Passions-